

Datum
2020-03-10Diarienummer
VON-2020/54.111Handläggare
Linn Byström
08-535 312 76
Linn.Bystrom@huddinge.se

Vård- och omsorgsnämnden

Underlag inför Mål och budget 2021 för vård- och omsorgsnämnden

Ekonomiska förutsättningar

Tabell 1 – Budget och utfall

Driftredovisning, mnkr	Budget 2019	Utfall 2019	Budget 2020
Nettokostnad	1 253,7	1 234,4	1 272,70
Årets resultat		19,3	-
Utgående eget kapital		3,6	-

För 2019 redovisade vård- och omsorgsnämnden sammantaget ett överskott om 19,3 miljoner kronor. Detta innebar att nämnden kunde lämna året med ett balanserat överskott om 3,6 miljoner kronor.

Orsaken till överskotten under 2019 är att det funnits utrymme för ökade volymer inom vård- och omsorgsnämnden som inte behövt användas. Som en effekt av detta minskades initialt nämndens volymtilldelning för äldreomsorg i budget 2020. Efter beslut i december 2019 gjordes en justering av budget och nämnden erhöll en ramtilldelning för ökade volymer inom äldreomsorgen till följd av ökad befolkningstillväxt. Den totala volymtilldelningen för 2020 avseende äldreomsorg blev därmed 0,8 miljoner kronor. Utöver detta erhöll nämnden 5,9 miljoner kronor i medel för ökade volymer inom funktionshinderområdet. För pris- och löneökningar erhöll nämnden ingen kompensation.

För kommunens egen regi redovisades ett underskott om minus 57,3 miljoner kronor för 2019. Den största delen av underskotten fanns inom äldreomsorgen där hemtjänsten hade ett underskott om minus 32,8 miljoner kronor. I dagsläget arbetar egen regi med åtgärder för att komma tillrätta med underskotten men det är osäkert vilka effekter åtgärderna kommer att ge under 2020 och hur väl förberedd verksamheten kommer vara inför 2021 för att säkra en budget i balans.

Mot bakgrund av utfallet under 2019, ramtilldelningen för 2020 och det ekonomiska läget inom egen regi finns en stor osäkerhet kring huruvida nämnden klarar att nå en ekonomi i balans under 2020. Tillsammans med bedömningen i planeringsförutsättningarna, att nämnderna fortsatt behöver arbeta med ingen eller låg generell uppräknings och att stora volymökningar förväntas inom äldreomsorgen, innebär detta strama förutsättningar inför kommande planeringsperiod.

En prognos för 2020 kommer att tas fram till delårsrapporten per 31 mars 2020 vilken kommer ligga till grund för det fortsatta arbetet.

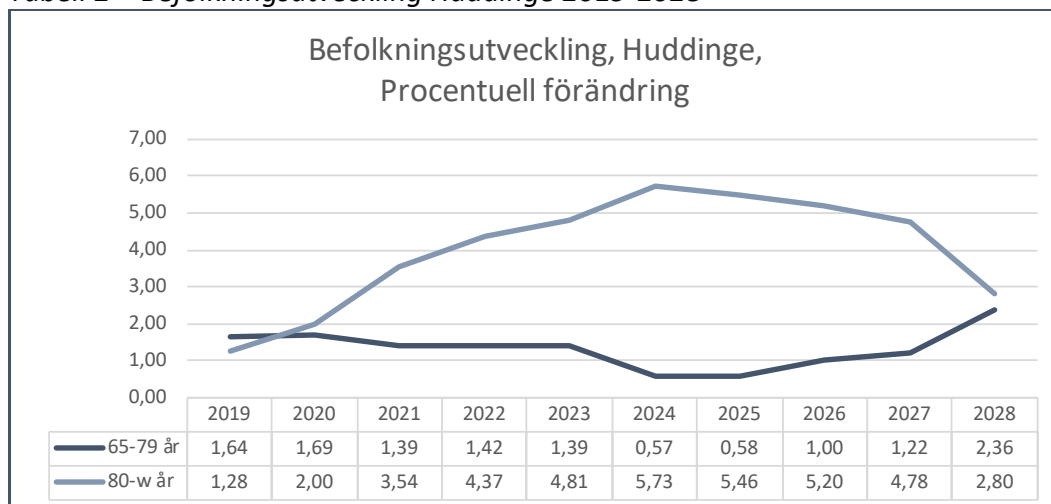
Konsekvenser av nolluppräknig

Enligt planeringsförutsättningarna är bedömningen att nämnderna fortsatt behöver arbeta med ingen eller låg generell uppräknig. Förvaltningens bedömning är att den totala kostnadsökningen för uppräknig av löner och priser kommer vara omkring 22 miljoner kronor under 2021. Vid en nolluppräknig innebär det ett effektiviseringskrav inom nämndens verksamheter motsvarande 49 undersköterskor. Detta innebär i praktiken behov av att effektivisera verksamheterna med fokus på bemanning eftersom detta utgör huvuddelen av nämndens kostnader. Verksamheterna behöver även se över vilka andra kostnader som kan minskas för att säkra en budget i balans.

Det innebär även att nämnden inte kan räkna upp ersättningarna till externa utförare inom de olika kundvalen vilket kan ha effekter på hur attraktiv kommunen blir för nuvarande och kommande utförare för verksamheter inom ramen för lagen om valfrihetssystem (LOV)¹. För de avtal som exempelvis räknas upp med omsorgsprisindex kommer kostnaderna att öka vilket blir en del av effektiviseringskravet.

Volymmer

Tabell 2 – Befolkningsutveckling Huddinge 2019-2028

Källa: Huddinge kommun, Ekonomiavdelningen, Budget och kvalitetssektionen, april 2019.

I planeringsförutsättningarna framgår att befolkningen förväntas öka med drygt 18 procent till år 2028 där befolkningen över 80 år förväntas öka särskilt mycket. Detta medför stora volymökningar inom äldreomsorgen och förvaltningens bedömning är att behovet av insatser till personer med demenssjukdom kommer att öka. Det finns även en ökning gällande personer med psykisk ohälsa där en stor andel avser personer över 60 år. Förvaltningen bedömer också att

¹ Lag (2008:962) om valfrihetssystem

utskrivningstakten från sjukhus ökar vilket ökar trycket på den kommunala verksamheten.

För att möta de ökade behoven och de kostnader detta medför inom äldreomsorgen kan ett alternativ vara att se över insatsmixen mellan hemtjänst och särskilt boende – det vill säga hur stor del av behoven som tillgodoses genom hemtjänst respektive särskilt boende. Detta kräver ett förändrat arbetssätt samt ändring av nämndens riktlinjer gällande hur beslut om insatser fattas.

Inom funktionshinderområdet ser förvaltningen en ökning av volymerna avseende neuropsykiatri, antalet äldre med LSS-insatser och personer med psykisk ohälsa.

Utifrån den budget som är lagd för 2020 är bedömningen i dagsläget att det finns utrymme för att täcka behoven under året. En prognos kommer att tas fram i samband med delårsrapporten per 31 mars 2020 där en ny bedömning kommer att göras om förväntade volymbehov under 2020.

Det är svårt att göra en bedömning av volymerna under kommande planeringsperiod men utifrån befolkningsökningen för personer över 80 år och utifrån de utmaningar som förvaltningen ser är bedömning att nämnden har behov av tilldelning av ytterligare volymmedel inför kommande år.

Effektivisering och styrning

För att säkra en budget i balans och en hållbar ekonomi på lång sikt behöver verksamheterna effektiviseras. Detta ställer krav på att hitta nya och smartare arbetssätt, både inom verksamheterna och inom de administrativa funktionerna. Här kan exempelvis ökad digitalisering och automatisering bidra till att frigöra resurser. Förvaltningen behöver utveckla arbetet med uppföljning och åtgärder. För att uppnå detta kommer uppföljningen i större utsträckning fokusera på nyckeltal och trender där jämförelser görs både internt mellan enheter och över tid men också externt med andra kommuner. Syftet är att hitta effektiviseringsmöjligheter och metoder för att i ett tidigt skede säkerställa att vidtagna åtgärder ger förväntad effekt.

För att effektivisera utförarverksamheten pågår en översyn av arbetet med schemaläggning. Ett förändringsarbete har inletts inom verksamhetens egen regi, även om det kommer att ta tid innan åtgärden når full effekt. Under 2020 förväntas dock åtgärden ge vissa effekter inom särskilt boende.

Jämförelser med andra kommuner

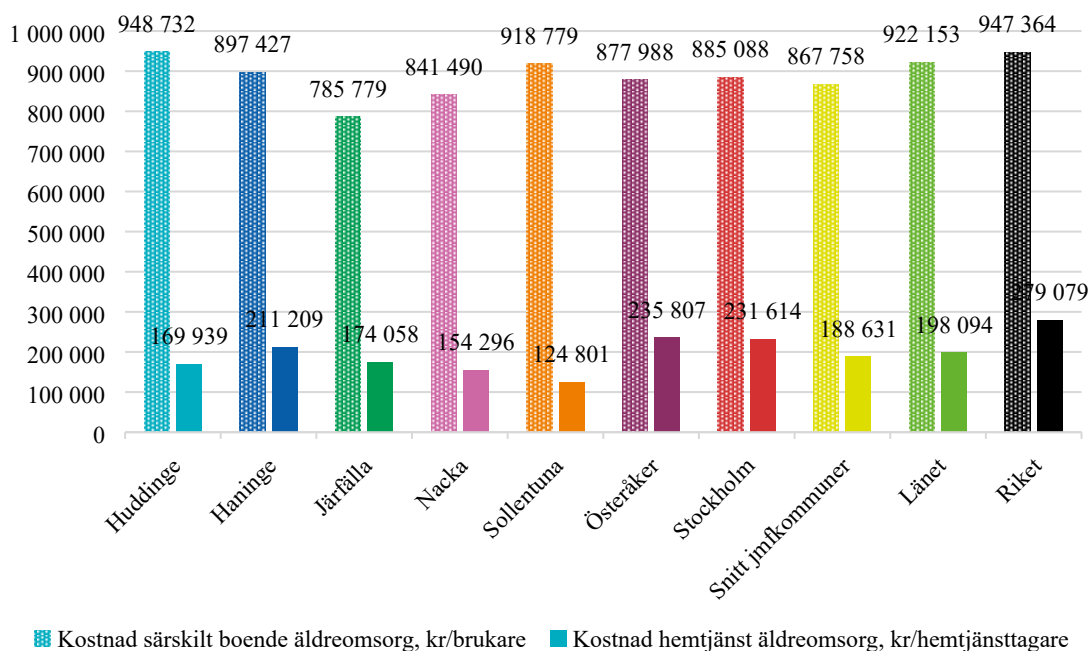
Förvaltningen jämför sig med de kommuner som Huddinge kommun beslutat att jämföra sig med oavsett verksamhetsområde. Dessa är Haninge, Järfälla, Nacka, Sollentuna, Stockholm och Österåker.

För vidare analyser och utveckling av effektiviseringsarbetet är det av vikt att hänsyn även tas till de kommuner som strukturellt liknar och är nationellt jämförbara med Huddinge inom olika verksamhetsområden. Dessa återfinns i Kolada och resultaten följs av Rådet för främjande av kommunala analyser, RKA, som är ett samarbete mellan staten och Sveriges Kommuner och Regioner, SKR.

I nedanstående tabell (tabell 3) visas Huddinge kommuns kostnad per brukare gällande särskilt boende, kostnad per hemtjänsttagare och motsvarande kostnader för andra kommuner.

Tabell 3 – Kostnader inom särskilt boende och hemtjänst

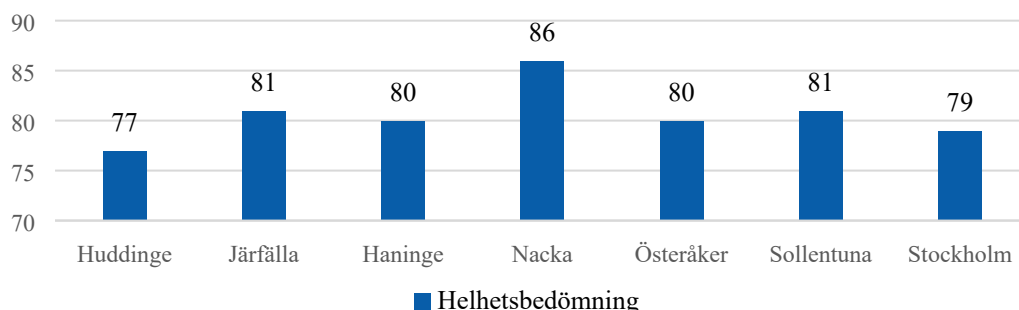
Kostnader inom särskilt boende och hemtjänst, 2019

Huddinge har relativt sett mer kostnader per brukare för särskilt boende än andra kommuner som har mer kostnader för hemtjänstinsatser. Detta tyder på att det dröjer längre innan man flyttar till ett särskilt boende är aktuellt i andra kommuner och man i stället har mer hemtjänstinsatser jämfört med Huddinge kommun.

Tabell 4 – Brukarbedömning särskilt boende

Brukarbedömning särskilt boende, 2019

I tabellen ovan (tabell 4) som visar brukarnöjdheten för särskilt boende framgår det att nöjdheten är lägre i Huddinge jämfört med exempelvis Nacka och Järfälla som har lägre kostnader.

Ovanstående tyder på att det finns utrymme för Huddinge kommun att sänka kostnaderna inom särskilt boende och hemtjänst utan att det behöver betyda mindre nöjda brukare. Det skulle också vara möjligt att styra om insatserna så att brukare under längre tid har hemtjänst innan det är aktuellt med särskilt boende.

Förändringar och utmaningar

Personalförsörjning

Enligt personalförsörjningsprognosen för Stockholms län är bristen på arbetskraft fortsatt mycket påtaglig inom flertalet yrkeskategorier. Inom egen regi finns det områden där det är svårt att rekrytera medarbetare. Särskilt bedöms det vara svårt att tillgodose anställningsbehovet av sjuksköterskor vilket kan medföra behov av inhyrd personal och därmed ökade kostnader. Det finns även en risk att bristen på sjuksköterskor ger upphov till att lönerna ökar för den gruppen.

För att arbeta inom äldreomsorg och funktionshinderområdet krävs ofta medarbetare med erfarenhet och vidareutbildning vilket gör det svårt att erbjuda tjänst till nyexaminerade sjuksköterskor. Förvaltningen har därför ett nära samarbete med akademierna för att erbjuda praktik och i förlängningen möjlighet till anställning.

I Länsstyrelsens prognos för Stockholms län, som sträcker sig till 2025, framgår en tilltagande bristsituation gällande undersköterskor. Tillgången på undersköterskor förväntas öka med 15 procent samtidigt som efterfrågan bedöms öka med 45 procent.

Lagförändringar

På uppdrag av regeringen påbörjades under 2017 en översyn av socialtjänstlagen (SoL)². Utredningstiden för utredningen av *framtidens socialtjänstlag* har förlängts till 1 juni 2020 där uppdraget bland annat utökats till att se över om det behövs en särskild äldrelag samt ett förtydligat barnrättsperspektiv. Utredningen tittar också på möjligheterna att göra socialtjänstens insatser mer tillgängliga och att fler insatser ska kunna fås utan utredning och biståndsbedömning.

En översyn av lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)³ pågår med förslag på att ny lag ska träda i kraft i januari 2022. Utredningen föreslår tre nya LSS-insatser som kommunerna ska vara huvudman för. Utöver detta föreslås att hjälp med andning och sondmatning ska kunna ge rätt till personlig assistans enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), oavsett hjälpens karaktär⁴.

² Socialtjänstlagen (2001:453). Översyn av lagen enligt Dir. 2017:39

³ Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

⁴ Personlig assistans för samtliga hjälpmoment som avser andning och måltider i form av sondmatning. Prop. 2019/20:92

Utvecklingen av lagändringar inom LSS och SoL kan komma att påverka såväl kostnader som organisation inom förvaltningens verksamheter. I dagsläget finns inga beslutade lagändringar för 2020 som bedöms kunna påverka kostnadsutvecklingen inom socialtjänsten.

Inrättande av valfrihetssystem för särskilt boende för äldre

Förvaltningen har fått i uppdrag att utreda och ta fram ett förslag på införande av ett valfrihetssystem inom särskilt boende år 2021 enligt lagen om valfrihetssystem (LOV)^[1]. Förslag på ersättning till utförare är under arbete och målbilden är att detta inte ska innebära ökade kostnader för nämnden. Detta förutsatt att behovet av platser inom särskilt boende kan tillgodoses av de utförare som ansluter sig till valfrihetssystemet.

Hemtjänsten i egen regi

I mål och budget 2020 framgår det att verksamhet som inte har en ekonomi i balans och bedöms uppnå det i närtid ska avvecklas. För att säkra en fortsatt kommunal verksamhet finns det därmed ett stort behov av åtgärder inom utförarverksamheten och då primärt inom hemtjänsten. Det behöver inom kort klargöras huruvida hemtjänsten kommer att kunna uppnå en ekonomi i balans eller inte under 2020. Om detta inte skulle visa sig vara möjligt behöver socialförvaltningen säkerställa att det finns tillräckligt många privata utförare som kan möta behovet av hemtjänst hos berörda kunder innan hemtjänst i egen regi i så fall kan avvecklas. I dagsläget finns det för få utförare för att möta behovet av hemtjänst i Huddinge.

Behov av digitalisering

Huddinge har som mål att vara en digital kommun. Utifrån medborgarnas förändrade beteenden och förväntningar på digitala lösningar innebär detta att satsningar behöver göras. Medborgarna förväntar sig att kunna vara delaktiga, utföra sina ärenden och ta del av information digitalt när det passar dem. Detta sammanfaller med att vi står inför utmaningar inom välfärden med ökade kostnader och behov av effektivisering. All digital utveckling kommer inte per automatik att generera en kostnadseffektivisering men kan leda till ökad medborgarnytta.

Kommunen sitter med ett stort antal verksamhetssystem och det saknas många gånger integrationer mellan system som skulle kunna effektivisera arbetssätten. Det finns ett stort behov av att arbeta med att förenkla och effektivisera interna processer med hjälp av tekniska lösningar och integrationer.

För att kunna driva på den digitala utvecklingen behövs resurser. Det behöver också utvecklas arbetsformer för att fånga upp verksamheters behov, prioritera, utveckla lösningar i tvärprofessionella team samt fokusera på implementering av dessa för att nå full effekt.

Vissa resurser behöver förvaltningen ansvara för medan andra resurser behövs på kommunövergripande nivå för att kunna genomföra önskvärd utveckling.

^[1] Lag (2008:962) om valfrihetssystem.

Investeringar

Tabell 5 – Investeringar

Investeringar, mnkr	2021	2022	2023	2024	2025
Lokalplan	22,9	0,5	0,5	0,9	5,5
Övriga investeringar	7,3	7,3	7,3	7,3	7,3

Lokalplan

Under planeringsperioden finns behov av gruppboendestäder och serviceboendestäder enligt LSS vilket medför ett investeringsbehov av inventarier till gemensamma utrymmen. Investeringarna uppskattas till 0,4 miljoner kronor per gruppboendestad. Det behövs även investeringsutrymme för särskilt anpassade lägenheter enligt LSS om 0,1 miljoner kronor per år.

År 2021 kommer ett nytt vård- och omsorgsboende med 90 lägenheter att färdigställas. Boendet ska utrustas med inventarier (som sängar och möbler i gemensamhetsutrymmen med mera) och för detta finns 9 miljoner kronor avsatta 2021. Dessutom är 13 miljoner avsatta för verksamhetsanpassningar (som persienner, datanät, spoldesinfektorer med mera) som inte ingår i den kommande hyran.

Om beslut fattas att bygga ytterligare en avdelning med 9 platser i hus B vid Stortorp och bygga om och skapa 38 platser i hus C behövs ca 5 miljoner kronor för inventarier till gemensamhetsutrymmen, trygghetslarm med mera år 2025.

Övriga investeringar

Inom nämnden finns ett behov av förnyelse av inventarier i takt med att funktionaliteten på befintliga inventarier avtar. I planen förväntas ett årligt behov av investeringar på 2,0 miljoner kronor avseende inventarier.

För arbetsmiljöförbättrande åtgärder uppskattas ett årligt behov på omkring 0,3 miljoner kronor i investeringsutgifter. Det handlar bland annat om mindre anpassningar av lokaler och inköp av hjälpmedel inom äldreomsorgens verksamheter.

I planen förväntas omkring 5,0 miljoner kronor behövas för oförutsedda investeringsbehov.